

Manifestum facimus tenore praesentium universis, quia cum omnis lex donum Dei sit, cui omnes obedire oportet^b, utpote sine qua respublica veluti corpus sine anima consistere et regi nequit, sed nec omnis lex omnibus una et commoda esse possit, quin necesse sit alia aliis statui, eaque pro ratione temporum et hominum plerumque^c mutari ac variari, recte praedecessores nostri reges Poloniae suas quique leges et constitutiones, prout res et locus exigebat, condere solebant, quae iam pridem collecta et in unum volumen redacta conspiciuntur¹. Igitur nos vestigia illorum sequuti^d, cum ab initio regiminis nostri pleraque in conventibus generalibus de communi praelatorum, procerum ac totius consilii et nobilitatis^e nostrae consensu pro communi bono, statu ac ordine iuxta rerum et temporum rationem instituissimus, ac ea in publicum edi subditi nostri merito exigerent, cum vana sit lex, nisi observetur, observari autem nequit, nisi innotescat, omnia instituta nostra in unum colligi et ad omnium notitiam imprimi et publicari mandavimus. Adiecinus praeterea Formulam processus iudicarii, in compendium et modum unum per iurisperitos iussu nostro reductam^f, ac per nos et consiliarios nostros approbatam et observari decretam, ut quae iam in tantum labyrinthum^g excesserat, quod cautelarum, nodorum, tricarum et captionum rabularium neque modus esset neque finis, nunc a quovis perdisci et agi citra difficultatem et ulla ambages possit, utque deinceps unicuique via iustitiae suae consequendae facilior et celerior per ipsum iuris processum pateat et sit communis. Statutorum itaque et constitutionum nostrarum hic tenor et series est, quae sequitur².

VIII. LITTERAE RESTIUM

A. Litterae primarum restium.

Sigismundus etc. Universis et singulis castellanis, officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis, scultetis ceterisque subditis nostris, terras regni nostri ubilibet incolentibus et praesertim terram N.^a et districtum N.^b de iure et consuetudine ad expeditionem bellicam obligatis, sincere nobis et fidelibus dilectis gratiam regiam. Magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere et fideles nobis dilecti!

Cum hoc toto tempore regiminis nostri et novissime in conventu praeterito Pyotrkoviensi¹ omni studio et cura nostra egissemus, ut adversus tot hostes, quibus undique regnum nostrum est circumdatum, et praesertim adversus infideles Thurcos et Thartaros in dies magis invalescentes ordo et dispositio aliqua utilis inter subditos nostros constitueretur, sine qua et regnum nullo pacto defendi potest et semel non secus quam hostis conficere^c cogatur nec tamen hac cura et studio nostro omnibus in commune utile et necessario proficere quicquam aut statuere potueramus praeter veterem illam communem motionem inutilem quidem et damnosam praesertim ad subditos et clandestinos hostium incursus. Tamen ne regnum omni praesidio destitutum ad aliquam ruinam, quae semper impendit, deveniret, praesertim accingentibus se ad

^b oportet VL.

^c plerumque VL.

^d secuti VL.

^e nobilitatis VL.

^f redactam VL.

^g labyrinthum VL.

^a W rękopisie MK literę N wpisano pośrodku większej luki.

^b Wpisane pośrodku większej luki.

^c W MK wyraz ten powtórzone, następnie skreślono.

¹ Mowa tu o edycji Jana Łaskiego: *Commune incliti Poloniae regni privilegium, Kraków 1506*.

² Po tym wprowadzeniu następują w edycji Statuta Serenissimi Domini Sigismundi Primi konstytucje: *sejmu koronacyjnego krakowskiego 1507 r., sejmu piotrkowskiego 1510 r., sejmu piotrkowskiego 1511 r., sejmu bydgoskiego 1520 r., sejmu piotrkowskiego 1519 r. i sejmu piotrkowskiego 1523 r., wraz z kodyfikacją Formuła processus*.

¹ Mowa tu o uchwale sejmu piotrkowskiego, podjętej w czasie jego obrad, między 24 października a 17 grudnia 1523 r.

nos Thureis et Thartaris. Et ne per crebros conventus generales propter hoc solum sumptus inutiles faceremus, de consilio consiliariorum nostrorum ipsam bellicam motionem ad tres annos decrevimus. Et proinde eo solo, quod nobis in manu est, tempestive periculis providere volentes, has praesentes litteras in vim primarum restium emittendes duximus. Quibus vobis omnibus et singulis subditis nostris communem expeditionem bellicam de iure et consuetudine usitata debentibus mandamus, ut equos et arma pro sua quisque conditione et facultate parata habeat et ubi necessitas ingrueret nosque aliis litteris illam declaraverimus et regnum ad arma moverimus, possit unusquisque vestrum tempore ad locum designatum et ita, ut ad bellum decet, venire et vim hostilem reprimere. Et ne quispiam vestrum de hac preparatione et mandato nostro aliquam ignorantiam suam praetendat, volumus, ut unus ad alium viciniorem praesentes litteras restium, cum illas perlegerit, transmittat. Ultimus vero easdem loci capitaneo repraesentet sub amissione bonorum omnium et gratia nostra aliter non facturi. Datum Cracoviae, feria tertia, in vigilia Sanctorum Trium Regum, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto [5 I 1524], regni nostri decimo septimo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

B. Litterae restium primae et secundae contra Turcos et Tartaros^d.

Sigismundus Rex Poloniae etc. Universis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis et ceteris dignitatibus et officiis terrestribus totiusque nobilitatis ordinibus terrarum Russiae de iure et consuetudine ad bellum obligatis, sincere nobis et fidelibus nostris dilectis, gratiam regiam. Magnifici, generosi et nobiles, sincere nobis et fideles nostri dilecti!

Superioribus diebus, quod quodam incerto rumore ad nos delatum erat Turcos et Tartaros coniunctis viribus in terras regni nostri excurrere voluisse et ob eam causam remissius egimus, ne vos ad arma concitarem ad resistendum hosti, cuius adventus non satis certus esse ferebatur. Nunc autem ex eius hominis relatione didicimus, qui quoties a nobis mittitur ad perquirendum de hostilium rerum ordine nunquam ad eos rediit cum rebus incertis, sed ea semper afferre solet, ne nequaquam a veritate sunt aliena, id esse verissimum, quod antea pro incerto habebamus. Is autem ad nos detulit nunc Turcos et Tartaros eo duce, qui anno superiore terras Russiae depopulatus est, iamiam adventare transmissoque Danubio, concitato cursu ad easdem terras Russiae progredi et, sicut anno superiore, nemine resistente, maximam calamitatem iisdem terris Russiae attulit, ita nunc, quod Deus omen avertat, nisi mature occursum fuerit, voto suo potiat ipsasque terras depredetur et ad extremum discrimen adducat. Nos itaque praemisso milite mercenario, qui nunc conscribi potuit, deficiente tanto sumptu, quantus in re tam grandi tamque subita necessarius esset, nihil aliud aeque salutare et praesentaneum invenire potuimus, quam ut vos ad arma sumenda adhortemur, et propterea vobis mandamus, ut iam omni dubitatione remota, quae vobis proficiscendi ad bellum certitudinem auferre posse videretur, mox proficiscamini et conveniatis ad diem in loco, quem his litteris vobis designamus. Illinc demum, Deo bene iuvante, cum capitaneo exercituum generali obviam hosti imminenti, sicut tempus et necessitas ostendet, progressuri. Qui autem in tanta Reipublicae necessitate et imminenti periculo id facere, quod se decet et ad quod de iure communi et necessitate obligatus est, neglexerit, sciat in se nos ita animadversuros esse, sicut in eos animadverti solet, qui temere leges regni de bellica expeditione editas contemnunt. Datum Cracoviae.

C. Litterae secundarum restium.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae etc. Universis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, dignitariis, officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis et scultetis ceterisque subditis nostris, terras regni nostri ubilibet et praesertim terram N. et districtum N. incolentibus, ad expeditionem bellicam quomodolibet obligatis, sincere et fidelibus dilectis gratiam nostram regiam. Sincere et fideles dilecti!

Prioribus litteris restium declaravimus vobis causas, propter quas coacti sumus pro defensione reipublicae, pro estate futura bellum generale^e movere, quandoquidem in conventu

^d *Na marginesie dopisano: Goreczki scripsit.*

^e *Sic.*

generali Pyotrkowiensi² proxime praeterito nulla alia commodior defensio constitui potuit. Itaque cum Turci et Tartari, cum quibus nullum foedus nec inducias habemus se ad regnum nostrum invadendum, ut per exploratores nostros edocemur, accingunt. Nos tempore prospicere volentes, ne quis gravis casus regno accideret, has litteras in vim secundarum restium emittendas duximus, quibus universis et singulis subditis nostris bellicam expeditionem debentibus mandamus, ut pro facultate quisque sua equos, arma et alia ad bellicam expeditionem necessaria parata habeat, ut cum per tertias, quae erunt ultimae restium litterae, fueritis admoniti, nihil more sit, quia celeriter ad tempus et locum hisdem ultimis litteris designandum accurrere et necessitati ipsius reipublicae ac imminenti eius periculo, quod Dominus Deus procul avertat, obviare possitis. Volumus autem, ut unus ad alium sibi viciniorem praesentes litteras restium, cum illas perlegerit, transmittat.

Datum Cracoviae, sabbato proximo ante dominicam Invocavit, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto [13 II 1524], regni nostri anno decimo octavo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

D. Ordinatio progressus bellici litteris restium inserta^f.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque dominus et haeres, universis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, dignitariis et officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis, scultetis ceterisque subditis nostris, terras regni nostri ubilibet incolentibus, praesertim vero terram N. et districtum N.^g, de iure et consuetudine ad expeditionem bellicam obligatis, sincere et fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere nobis et fideles dilecti!

[1]. Significarunt nobis exploratores nostri Turcos et Tartaros magna vi ad invadendum regnum nostrum accinctos et paratos esse et iam non procul a finibus regni nostri distare nihilque aliud, quam commoditatem temporis expectare. Ne igitur respublica per aliquam negligentiam nostram in casum et discrimen veniret opportunis praesidiis destituta, praesentes litteras in vim tertiarum et ultimarum restium emisimus^h vobisque omnibus et singulatim unicuique vestrum, bellicam expeditionem debentibus, mandamus, ut quam primum vos moveatis eoque ordine proficiscamini, qui ab hostili differat. Prioribus enim temporibus eiusmodi profectiones ad bellum fuerunt cum maximo detrimento et destructione miserorum colonorum, qui sunt omnium opum et virium regni potissimum fundamentum, cumque provocatione indignationis divinae, quae cum alias semper, tum hoc periculosissimo tempore nobis est vitanda; et proinde, ut et divina gratia et subditorum nostrorum tranquillitas et immunitas conservaretur, neve prius hi pauperes homines, quorum precibus et benedictione fulti adversus hostilem potentiam proficisci tutius deberemus, ita exulcerarentur, ut suis questibus et lacrimis vindictam divinam in nos provocarent, volumus, ut iuxta constitutionem conventus Bidgostiensis³ in N.ⁱ omnes conveniatis, et ibi de tempore egressus sui de domibus vestris deque modo ac ordine proficiscendi cum suis castellanis capto consilio, quisque pro feria secunda intra octavas festi Corporis Christi proxime futuri [30 V 1524], in loco qui dicitur Cosszow Staw, inter oppida nostra Busko et Glyniany sito, ubi et nos ipsi aderimus, non solum sumptum et laborem nostrum, sed etiam personam nostram regiam pro defendendo regno et subditis nostris exhibituri, armatus, instructus et comitatus pro sua facultate sub amissione omnium bonorum suorum constituatur ad regnum et patriam suam defendendam; ac ad eum ipsum locum cum suo castellano sine

^f W tekście niniejszym, opartym na urzędowym druku z 1524 r. (por. wyżej uwagi wstępne do tegoż sejmu, tekst i przypis 17), uwzględniamy jedynie odmianki występujące w MK₂, t. 36, s. 866-868, pt.: Litterae ultimarum restium.

^g W MK₂ zamiast N: eius.

^h mittimus MK₂.

ⁱ W MK₂ zamiast N: in conventu, quam in N. sabbato in vigilia sanctorum Philippi et Iacobi apostolorum proximo [30 IV 1524] indiximus praesentibus.

² Por. wyżej przypis 1.

³ Mowa tu o konstytucji sejmu bydgoskiego z 1520 r., I, art. 1: Motio generalis belli.

subditorum nostrorum spiritualium et saecularium iniuria et incommodo, uti praemissum est, proficiscatur; quandoquidem castellanus ipse cuiuslibet districtus habebit facultatem, quam etiam illi damus praesentibus, eos, qui temerarie excessus facerent et damna hominibus inferrent, ordinationes antiquas in victu comparando non observantes⁴, puniendi. Quod si castellani officium suum in hoc exequi neglexerint et in protectione damna non prohibuerint, tunc tenebuntur damna passis ipsa damna solvere, si reos nobis non detulerint, et nobis nihilominus pro poena negligentiae quatuordecim marcas solvent.

[2]. Palatini vero cum castellanis ordinabunt districtus et castellanis eos ducendos dividunt et deputabunt. Dum vero castellanus cum districtu suo movere se voluerit ad bellum, ut una omnes pergant, debet castellanus ipse locum suo districtui deputare, et in loco competenti tentorium suum extendere, et quatuor vel ad minus tribus diebus in eodem loco immorari, et tandem progredi sine hominum iniuria, victualia quaevis, ut statuto Piotrkoviensi⁵ cautum est, solvendo.

[3]. Et qui nobiles ad diem illam ad castellanum non convenerint, aut cum eo protectionem suam non continuaverint, soli vero absque ipso castellano^j suo proficiscentes, si damnum cuiuspiam fecerint, duplum eiusdem damni solvere damnum passis tenebuntur.

[4]. Ipse autem castellanus cum suo districtu proficiscens stativa faciet cum nobilibus non in villis nec oppidis, sed prope illa iuxta statuta regni⁶.

[5]. Et si rustici seu coloni commeatum at alia necessaria ad exercitum illius conducere noluerint, ipse castellanus ad vicinas villas familiares suos vel aliquos probos nobiles mittet, qui necessaria ipsa omnibus, qui pro illis se contulerint, distribuent, et curabunt, ut parata pecunia exsolvantur modo et ordine infrascripto, videlicet: fenum, quantum unus equus portare seu trahere potest, solvatur uno grosso; quod duobus equis afferetur seu adducetur, duobus grossis; cassula siliginis una tribus grossis; avenae unus chorus uno grosso, cassula vero avenae duobus grossis solvetur; bos media marca^k; iuvenca alias *jałowica* sedecim grossis; porcus duodecim grossis; aries seu muto tribus grossis^l; duae aucae uno grosso; sex pulli gallinaei uno grosso.

Et ne quispiam vestrum de praemissis suam ignorantiam praetendat, volumus, ut unus ad alium sibi viciniorem praesentes ultimarum restium litteras, cum illas perlegerit, quam primum transmittat, ultimus vero easdem loci capitaneo repraesentet, sub amissione bonorum suorum omnium nemo aliter facturus.

Datum Cracoviae, feria quarta proxima post Dominicam Conductus Paschae anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto [6 IV 1524], regni nostri anno decimo octavo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

E. Litterae restium ad civitates.

Sigismundus Rex Poloniae etc., universis et singulis proconsulibus, consulibus et communitatibus civitatum et oppidorum, tam nostrorum regalium, quam etiam subditorum nostrorum, in regno nostro, et praesertim in terra N. et districtu N. ubilibet existentibus, fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Fideles dilecti!

Iam non est vobis incognitum, quam afflicta sit hoc tempore respublica nostra, et quo in periculo versatur; duo enim potentissimi exercitus Turcorum et Tartarorum terras Russiae peragraverunt ferroque et igni crudelissime vastarunt, edocemurque ab exploratoribus nostris, quod

^j castellano ipso *MK*₂.

^k *W MK*₂ *dodano*: bos vero aratorius tribus marcis.

^l *Słowo w MK*₂ *opuszczone*.

⁴ *Por.*: Vladislaus Jagello rex Poloniae confirmat Statutum Casimiri Magni et poena decernit contra eos, qui ad bellum eundo, damna inferunt in bonis spiritualium et monasteriorum et saecularium (*VL, t. I, s. 112-114*); Constitutio Casimiri regis Tertii, de protectione bellica in conventionem Petricoviensi generali sabbatho post festum S. Andreae Apostoli anno 1457 [3 XII 1457] edita, per quam datur arbitrium, damna passis excommunicandi iudices pro iniustitia (*ibidem, t. I, s. 191-192*).

⁵ *Por. konstytucje niniejszego sejm, I, art. 5*: De progressu ad bellum.

⁶ *Mowa tu o statucie Kazimierza Wielkiego De terrigenis ad bellum transeuntibus, damna villanis inferentibus (Polskie statuty ziemskie, s. 93), a także o tekstach, cytowanych powyżej w przypisie 4.*

tertius exercitus hostium propediem fines regni nostri sit ingressurus et similiter dominia nostra devastaturus. Quapropter nos, nolentes pro debito officii nostri saluti ac defensionis regni et subditorum nostrorum deesse, omnem militiam et nobilitatem movimus ad occurrendum et arcendum impetum hostium advenientium, insuper decimum quemque hominem magis valentem et robustum ex omnibus villis, tam nostris, quam subditorum nostrorum, expedire iussimus ad hanc communem necessitatem. Nos ipsi etiam hinc egrediemur, personam nostram regiam omnesque vires et facultates nostras pro salute et conservatione reipublicae exposituri daturique operam, ut nos regnumque nostrum cum Dei auxilio tueamur. Vobis vero mandamus et severissime praecipimus, ut mox visis praesentibus decimum quemque hominem peditem valentem et armis necessariis instructum de civitatibus, oppidis et bonis, in iure vestro civili consistentibus, omnino expediatis, vel adhuc in maiori numero hominum, si potestis, praesentissimo regni periculo, alacriter subveniatis, et eosdem vestros homines ac gentes apud N. pro feria secunda ante festum sancti Bartholomaei proxima [22 VIII 1524] statuere et repraesentare curetis, ita expensis necessariis et viatico provisos, ut inde, quo necessitas postulaverit, ulterius absque damno et incommodo subditorum nostrorum proficisci et hostibus se viriliter opponere possint. Et ne aliqua civitas vel oppidum de praemissis suam ignorantiam praetendat, volumus et mandamus, ut una civitas ad aliam sibi viciniorem et unum oppidum ad aliud sibi vicinius praesentes nostras litteras post earum lecturam quam primum transmittat, ultima vero civitas vel oppidum illas loci capitaneo repraesentet. Sub omnium bonorum suorum amissione non aliter facturi.

Datum Cracoviae, die sancti Laurentii anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto [10 VIII 1524], regni vero nostri anno decimo octavo.

F. Litterae restium Sandomiriae editarum.

Sigismundus Dei gratia Rex etc., universis et singulis etc. palatinis, castellanis, capitaneis, dignitariis, officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis, scultetis ceterisque subditis nostris terrae Cracoviensis et districtuum eiusdem omnium, de iure ad expeditionem bellicam obligatis, sincere et fidelibus dilectis, gratiam regiam. Magnifici, generosi nobilesque, sincere et fideles dilecti!

Quemadmodum vobis et cuilibet vestrum proximis praeteritis diebus in litteris restium significavimus, quod post illos duos Thurcorum et Tartarorum potentissimos exercitus, qui nuper terras et dominia nostra invaserunt et vastaverunt, adventaret tertius Thurcorum exercitus, regnum nostrum denuo invasurus et vastaturus, nos autem nolentes in aliquo reipublicae deesse, movimus nos Sandomiriam versus modo bellico, vobis autem arma capere ac in loco in ipsis restibus descripto ac significato pro feria secunda proxima ante festum sancti Bartholomaei apostoli [22 VIII 1524] constitui iussimus, volentes interim de hostium moliminibus certiores fieri; hodie autem et ex illustris domini ducis Constantini palatini Trocensis et magni ducatus Lithuaniae supremi campiductoris⁷ ac aliorum finitimorum capitaneorum nostrorum litteris accepimus appropinquare iam ad nos magnum et numerosum exercitum Thurcorum cum tormentis et omni apparatu bellico; ideo constituimus nos adversus ipsos hostes in Dei nomine proficisci, et apud oppidum Jaworow in terra Premisliensi situm pro die dominico proximo ante festum Exaltationis sanctae Crucis [11 IX 1524] castra metari, in eoque loco in profesto eiusdem festi Exaltationis sanctae Crucis [10 IX 1524] acies ordinare. Quare mandamus vobis, ut iam armati, prout decet ad bellicam expeditionem, sub omnium bonorum vestrorum amissione apud praedictum Jaworow pro praefato die dominico constituamini, ac in profesto festi Exaltationis sanctae Crucis ordinationi acierum armati iuxta facultatem bonorum suorum omnino interesse cum suis colonis peditibus iuxta vim restium nuper editarum⁸, qui sumptu et expeditione bellica quartali anni nobiscum duraturi provideantur, teneamini, ut demum possimus necessitati reipublicae ac imminenti periculo, quod Dominus Deus avertat, obviare, et hostem a dominiis

⁷ *Mowa tu o hetmanie wielkim litewskim, Konstantym Ostrogskim (1460-1530).*

⁸ *Postanowienia tego brak w uprzednich wiciach, nie zna go też tekst zawarty w AT, t. VII, nr 49. Wynika z tego, iż nie wszystkie teksty wici z tego roku zachowały się.*

nostris reprimere aut superare. Volumus autem, ut tu magnifice palatine aut vos vices suas gerentes, necnon castellani et capitanei palatinatus Cracoviensis hoc praesens mandatum nostrum per publicas proclamationes in locis publicis ad omnium notitiam, quorum interest, deducere curetis, ita ut hoc nostrum edictum verisimiliter ad omnium et singulorum notitiam deveniat. Pro gratia nostra et sub poenis contra negligentes capitaneos editis⁹ secus non facturi. Datum Sandomiriae, feria secunda ipso die festi Decollationis sancti Ioannis Baptistae anno Domini MDXXIII [29 VIII 1524], regni vero nostri anno XVIII. Ad mandatum proprium Sacrae Regiae Maiestatis.

IX. LITTERAE UNIVERSALES SUPER CONTRIBUTIONE CZOPOWE^a

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Litwaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres, universis et singulis principibus, tam spiritualibus, quam saecularibus, reverendissimis et reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis, necnon magnificis, generosis, nobilibus, famatis et providis, palatinis, castellanis, capitaneis, tenentiis, terrigenis, nobilibus, officialibus et eorum vicesgerentibus, haeredibus, advocatis, scultetis civitatumque et oppidorum, tam nostrorum, quam quorumcunque subditorum nostrorum magistris civium, consulibus, communitatibus et generaliter omnibus subditis nostris spiritualibus et saecularibus, cuiuscunque status, conditionis et praecminentiae existentibus, bona quaecunque, tam spiritualia quam saecularia, civitates, oppida, villas, tabernas, possessiones et alia bona quocunque nomine nuncupata habentibus, et signanter in terra N.^b [et disctrictu N.]^c existentibus, sincere et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam nostram regiam. Sincere et fideles dilecti!

[1]. Noveritis communi omnium, tam spiritualium, quam saecularium consiliariorum nostrorum et nuntiorum terrestrium in proxime praeteritis conventibus congregatorum voto et concordii voluntate exactionem ducillorum, quae *czopowe* dicitur, multis et arduis necessitatibus reipublicae ita exigentibus, decretam esse¹, quae inchoari debet a festo sanctae Mariae Magdalenae proximo [22 VII 1524] et continuari usque ad festum sanctae Agnetis proximum inclusive anni millesimi quingentesimi vigesimi quinti [21 I 1525]. Exigetur autem et solvi ac exigi debebit eadem ipsa contributio ducillorum secundum antiquam consuetudinem, modo videlicet infrascripto:

[2]. Ut quilibet cerevisiam coquens venalem, ex quibuscunque braseis fuerit eadem ipsa cerevisia cocta, hoc est sive brasea ipsa sint civium et dominorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta, a quolibet vase singulatim vel coctura ipsius cerevisiae iuxta locorum consuetudinem antehac observatam exactionem ipsam ducillorum in manus infrascripti exactoris fideliter solvat, ita ut a maiori coctura alias *waru* plures grossi solvantur, et a minori pauciores iuxta vasorum numerum et quantitatem et exactoris ordinationem, quam, ubi opus et quotiens expediens erit, nostra auctoritate faciet et constituet; notariosque et custodes tam in civitatibus et oppidis, quam etiam in villis iuxta arbitrium suum exactor etiam ipse deputabit et iuramento corporali ad fidelitatem illos astringet.

[3]. Ternarii vero, more vetusto circa quemlibet grossum solvendi, pro civitatibus et oppidorum reparatione conserventur.

^a Zestawienia rękopisów, zawierających niniejszy tekst, dokonał O. Balzer, CIP, t. IV-1, nr 28, s. 105. Odmianki, występujące w tych rękopisach, zostały (z wyjątkiem jednej, por. niżej przypis g) tutaj pominięte.

^b W MK₂: Cracoviensi.

^c Brak w MK₂, uzupełniono na podstawie typowego formularza.

⁹ Por. konstytucje sejmu koronacyjnego krakowskiego z 24 stycznia – 8 marca 1507 r., tekst nr I, art. 12, oraz konstytucje sejmu piotrkowskiego 11 listopada – 19 grudnia 1512 r., tekst nr II.

¹ Mowa tu o uchwałach sejmików ziemskich, podjętych po sejmie piotrkowskim, zatem już w 1524 r. Por. też niżej tekst X, art. 1.